

روان‌شناسی: تعریف و روش مورد مطالعه

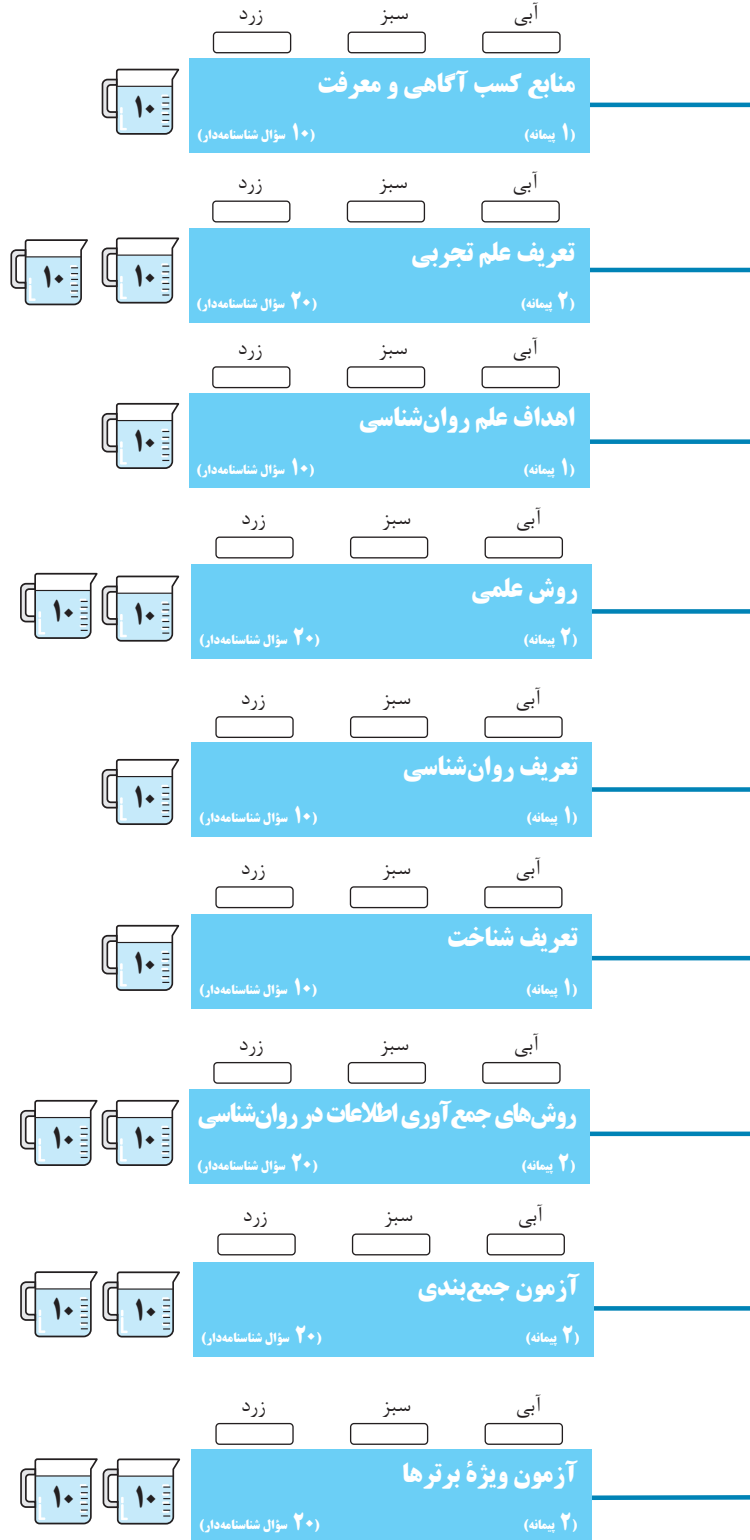

مرجع کتاب درسی
صفحه‌های ۸ تا ۳۳

درس اول

پیمانه‌های ۱ تا ۱۴

درخت دانش

با درخت دانش، گام به گام پیشرفت خود را ارزیابی کنید.

گام اول: میزان تسلط خود را با رنگ مشخص کنید.
آبی: مسلطم.
سبز: نسبتاً مسلطم.
زرد: مسلط نیستم.
گام‌های بعدی: اگر در گام اول دانش خود را در حد رنگ زرد ارزیابی کردید اما در نوبت‌های بعدی پیشرفت کردید، می‌توانید خانه‌های سبز یا آبی را رنگ کنید. هرگاه به رنگ‌ها نگاه کنید، متوجه می‌شوید در کدام قسمت‌ها نیاز به تمرین بیش‌تر دارید.

روان‌شناسی:
 تعریف و روش مورد مطالعه
 (۱۴۰ سؤال شناسنامه‌دار)

۱۴ پیمانه
 ۱۰ پیمانه ۱۰ سؤالی
 ۲ پیمانه ۱۰ سؤالی آزمون جمع‌بندی
 ۲ پیمانه ۱۰ سؤالی ویژه برترها

۱۴۰ سؤال شناسنامه‌دار
 ۷۰ سؤال
 از آزمون‌های کانون

۴۳ سؤال طراحی شده
 از کتاب درسی
 این سؤال‌ها برای پوشش مباحث کتاب درسی طراحی شده‌اند.

۲۷ سؤال
 از کنکورهای سراسری

پیمانه	منابع کسب آگاهی و معرفت	تعریف علم تجربی	اهداف علم روان‌شناسی	روش علمی	تعریف روان‌شناسی	تعریف شناخت	روش‌های جمع‌آوری اطلاعات در روان‌شناسی	آزمون جمع‌بندی	آزمون ویژه برترها
۱۴	۱ پیمانه	۲ پیمانه	۱ پیمانه	۲ پیمانه	۱ پیمانه	۱ پیمانه	۲ پیمانه	۲ پیمانه	۲ پیمانه

مقدمه

علم روان‌شناسی، با پرسش‌های فراوانی مواجه است. پاسخ علمی و دقیق به این پرسش‌ها، در قلمروی علم روان‌شناسی می‌گنجد و یکی از دغدغه‌های اصلی روان‌شناسان است.

مثال:

- چرا هنگام مطالعه، حواسمان مدام پرت می‌شود؟
- چرا مطالعه با فاصله زمانی، بهتر از مطالعه بدون فاصله زمانی است؟
- عوامل مؤثر بر فراموشی چیست؟
- چرا یک فرد وقتی که در یک جمع قرار می‌گیرد، متفاوت از سایر موقعیت‌ها عمل می‌کند؟
- افرادی که مکرر و بدون دلیل موجه تن به جراحی زیبایی می‌دهند، در زیبایی بدنشان نقص دارند یا تصور نادرستی از زیبایی دارند؟
- تماشای برنامه‌های خوشونت‌آمیز رسانه‌ها چه تأثیری بر پرخاشگری کودکان دارد؟

نکته

با دقت به این سؤالات نتیجه می‌گیریم که سؤالات مطرح شده در حیطه روان‌شناسی، دو ویژگی مهم دارند:

- ۱- با روش علمی و تجربی قابل بررسی و پاسخ‌گویی هستند.
- ۲- موضوع آن‌ها رفتار و یا فرایندهای ذهنی است.

فعالیت

عوامل مؤثر در موفقیت افراد تحت تأثیر دو عامل دانش تخصصی و ویژگی‌های روان‌شناختی است.

منابع کسب آگاهی و معرفت

انسان‌ها در پاسخ به سؤال‌های خود و برای کسب شناخت، از منابع گوناگونی استفاده می‌کنند.

منابع و روش‌های کسب آگاهی و معرفت	افرادى که غالباً از این روش‌ها استفاده می‌کنند
استناد به وحی، آیات الهی، سخن و عمل بزرگان دین	اندیشمندان اسلامی
شهود و دریافت درونی و ...	عرفا
عقل (روش‌های فلسفی، استدلال‌های منطقی و ...)	فلاسفه و منطق‌دانان
تجربه (روش‌های علم تجربی یا روش علمی)	دانشمندان علوم تجربی و روان‌شناسان

نکته

زمانی که فرد با استفاده از مثال‌های متعدد، درصدد یافتن موضوعی است، از روش تجربی (روش علمی) بهره می‌برد.

نکته

عرفا، فلاسفه و دانشمندان خود به‌ترتیب از روش‌های شهودی، عقلی و علمی استفاده می‌کنند، اما اگر به نظرات آن‌ها مراجعه کنیم از روش استناد کردن، بهره برده‌ایم.

مثال:

- (۱) عقل: اثبات خداوند با استفاده از برهان علیت
- (۲) شهود: اثبات خداوند از طریق فطرت و سرشت خداشناسی
- (۳) استناد به وحی و ...: اثبات خداوند با رجوع به آیات قرآن
- (۴) تجربه: اثبات وجود خدا با علم کوانتوم

نکته

هر یک از منابع چهارگانه آگاهی و معرفت روش‌های خاص و متناسب با خود را داشته و از آن‌ها برای پاسخ به مسئله مورد نظر استفاده می‌شود.

نکته

نباید این چهار منبع را در مقابل یکدیگر در نظر بگیریم؛ بلکه آنها، چهار منبع مختلف برای آگاهی از جنبه‌های مختلف عالم هستی و خلقت هستند که اگر چه هر یک ویژگی‌های مخصوص به خود را دارند، اما می‌توانند تکمیل‌کننده جنبه‌های مختلف آگاهی و معرفت باشند.

پیمانه ۱

۱ پیمانه

۱۰ تست

صفحه‌های ۱۰ تا ۱۲

منابع کسب آگاهی و معرفت

۱. به ترتیب، هر کدام از موارد زیر عموماً مربوط به کدام یک از منابع کسب آگاهی و معرفت است؟
«روش علمی - دریافت درونی - روش‌های فلسفی»
 (۱) عقل - استناد به وحی - استدلال‌های منطقی
 (۲) تجربه - استناد به وحی - عقل
 (۳) عقل - شهود - استدلال‌های منطقی
 (۴) تجربه - شهود - عقل
 (مربط با متن صفحه‌های ۱۱ و ۱۲)
۲. فردی با ارائه مثال‌های گوناگون از جمله «فاصله دقیق میان زمین و خورشید»، جهان هستی را دارای نظم و انضباط می‌داند. او از کدام منبع کسب شناخت استفاده کرده است؟
 (۱) استناد به نظر صاحب‌نظران (۲) شهود
 (۳) عقل (۴) تجربه
 (مکمل متن صفحه‌های ۱۱ و ۱۲)
۳. برخی مریدان عرفا، در مراحل اولیه سیر و سلوک، هر کاری را که پیر و مرادشان امر کند، انجام می‌دهند. این مریدان به کدام منبع کسب شناخت اتکا دارند؟
 (۱) روش‌های شهودی و دریافت درونی
 (۲) شیوه منطقی و فلسفی
 (۳) استناد به سخن و عمل بزرگان
 (۴) روش علمی و تجربی
 (مکمل متن صفحه‌های ۱۱ و ۱۲)
۴. کدام ویژگی، در خصوص دانشی که از طریق شهود به دست آمده است، درست است؟
 (۱) عینی (۲) مبتنی بر دریافت درونی
 (۳) قابل تکرار (۴) غیرمنطقی
 (مکمل متن صفحه ۱۲ - خارج از کشور ۹۹ با تغییر)
۵. در هر یک از موارد زیر به ترتیب افراد از کدام یک از روش‌های کسب شناخت بهره برده‌اند؟
 الف) روش فلاسفه در شناخت جهان
 ب) روش پزشکان در تشخیص بیماری
 ج) روش فقهای اسلامی در شناخت قواعد قصاص
 (۱) عقل - تجربه - استناد به آیات و روایات
 (۲) شهود - تجربه - عقل
 (۳) عقل - عقل - شهود
 (۴) شهود - تجربه - عقل
 (مکمل متن صفحه‌های ۱۱ و ۱۲ - آزمون ۲۰ مهر ۹۷)
۶. «در یک جمع دوستانه، تعدادی از بالا رفتن آمار طلاق صحبت می‌کنند و چند نفر در آن جمع بیان می‌کنند که بچه‌های این خانواده‌های طلاق، مورد مناسبی برای ازدواج نیستند.» این جمله مصداق کدام یک از منابع کسب شناخت است؟
 (۱) روش علمی و تجربی که خاصیت تکرارپذیری دارد.
 (۲) روش شهودی که مبتنی بر درک درونی است.
 (۳) استناد به افراد متخصص و صلاحیت‌دار
 (۴) عقل که مبتنی بر فلسفه و منطق است.
 (مکمل متن صفحه ۱۲)
۷. در پاسخ به این سؤال که «آیا انسان نتایج اعمال خود را می‌بیند؟» هریک از پاسخ‌های زیر، به ترتیب مربوط به کدام منبع کسب شناخت است؟
 الف) این جهان کوه است و فعل ما، ندا / سوی ما آید نداها را صدا
 ب) خداوند در قرآن کریم می‌فرماید: «فمن يعمل مثقال ذرة خیراً یره، و من يعمل مثقال ذرة شراً یره»
 (۱) استناد به نظر صاحب‌نظران - دریافت درونی
 (۲) استناد به نظر صاحب‌نظران - استناد به نظر صاحب‌نظران
 (۳) شهود - استناد به سخن و عمل بزرگان
 (۴) شهود - دریافت درونی
 (مکمل متن صفحه‌های ۱۱ و ۱۲ - آزمون ۱۷ خرداد ۹۸)
۸. «معلم کلاس «الف» با استفاده از برهان علیت و نظم، در پی اثبات وجود خدا برای دانش‌آموزان است، در حالی که معلم کلاس «ب» با خواندن ابیاتی از مثنوی، سعی در اثبات وجود خدا دارد.» این معلمان به ترتیب از کدام یک از منابع کسب شناخت استفاده می‌کنند؟
 (۱) استناد به نظر صاحب‌نظران - عقل
 (۲) روش علمی - روش شهودی
 (۳) روش علمی - استناد به نظر صاحب‌نظران
 (۴) عقل - استناد به نظر صاحب‌نظران
 (مکمل متن صفحه‌های ۱۱ و ۱۲ - آزمون ۲۲ تیر ۹۷)
۹. در صورتی که یک فرد برای آگاهی از تعداد افرادی که جان خود را بر اثر ابتلا به بیماری کرونا از دست داده‌اند، از آمار وزارت بهداشت استفاده کند، از کدام یک از منابع کسب آگاهی و معرفت بهره برده است؟
 (۱) شهود (۲) عقل
 (۳) استناد به نظر صاحب‌نظران (۴) روش‌های تجربی
 (مکمل متن صفحه‌های ۱۱ و ۱۲)
۱۰. علی و پدرش با یکدیگر در حال گفت‌وگو درباره نظم و ترتیب فصل‌های سال در نظام هستی می‌باشند. پدر علی با توجه به شناختی که براساس برداشت درونی خود از نظام هستی پیدا کرده است، برای فرزندش دلایلی می‌آورد که فصل‌های سال نظم و ترتیب خاصی در نظام هستی دارند. علی نیز سعی می‌کند با توجه به شناختی که براساس استدلال‌های منطقی از نظام هستی پیدا کرده است، برای پدرش نظم و ترتیب فصل‌های سال را تبیین کند. با مدنظر قرار دادن این گفت‌وگو، به ترتیب پاسخ سؤال‌های زیر در کدام گزینه به درستی بیان شده است؟
 الف) پدر علی از کدام شیوه کسب شناخت استفاده کرده است؟
 ب) در شیوه علی، چگونه به حقیقت چیزی پی برده می‌شود؟
 ج) علی از کدام شیوه کسب شناخت استفاده کرده است؟
 (۱) الف) تجربه، ب) با استفاده از روش‌های عینی و قابل تکرار، ج) تجربه
 (۲) الف) شهود، ب) با استفاده از روش‌های عینی و قابل تکرار، ج) تجربه
 (۳) الف) تجربه، ب) با کمک فلسفه و روش‌های مبتنی بر منطق، ج) عقل
 (۴) الف) شهود، ب) با کمک فلسفه و روش‌های مبتنی بر منطق، ج) عقل
 (مکمل متن صفحه‌های ۱۱ و ۱۲)

تعریف علم تجربی

روان‌شناسی یکی از شاخه‌های علم تجربی می‌باشد؛ علم تجربی یکی از اقسام علوم بشری است که از روش‌ها و ابزارهای دقیق و قابل اندازه‌گیری برای بررسی موضوع مورد مطالعه استفاده می‌کند و یکی از منابع کسب آگاهی و معرفت است. در علوم تجربی با کمک مشاهده و روش‌های مختلف، رابطه بین پدیده‌های طبیعی، بررسی می‌شود. برخی مفاهیم مثل مسئله، فرضیه و نظریه کاربرد فراوانی دارند.

سلسله‌مراتب بیان‌های علمی

مسئله: پژوهش‌های دانشمندان با طرح مسئله شروع می‌شود.

مثال: عبارت «آیا تماشای برنامه‌های خشن تلویزیونی، خشونت کودکان را افزایش می‌دهد؟» یک مسئله است.

فرضیه: پاسخ اولیه پژوهشگران به مسئله‌های علمی است که با توجه به دانش و تجربه قبلی و همچنین با استفاده از قوه تخیلشان سعی می‌کنند به صورت خردمندانه و تا حد ممکن سنجیده در پاسخ به مسئله‌های علمی مطرح کنند.

نکته

خردمندانه بودن محتوای یک جمله خبری به این معناست که نه بر اساس شانس و تصادف، بلکه مبتنی بر دانش و تجربه باشد.

مثال: عبارت «تماشای برنامه‌های خشن تلویزیونی باعث افزایش خشونت کودکان می‌شود.» یک فرضیه است.

نکته

چگونگی تشخیص فرضیه:

- ۱- جمله‌ای خبری باشد؛ بنابراین جملات پرسشی فرضیه نمی‌باشند. (مسئله هستند).
- ۲- قابل بررسی تجربی باشد؛ یعنی قابلیت صدق و کذب داشته باشد.
- ۳- به صورت خردمندانه و سنجیده طرح شود؛ یعنی براساس شانس و تصادف نباشد، بلکه مبتنی بر دانش و تجربه باشد.
- ۴- واقعیت علمی فرضیه نمی‌باشند؛ بنابراین نباید دارای قیدهایی همچون قطعاً، حتماً و ... باشد.
- ۵- واژه‌هایی که بیانگر شک و تردید هستند، در فرضیه مطرح نمی‌شوند. (مثل احتمالاً، شاید و ...)

نکته

رابطه بین مسئله و فرضیه، رابطه‌ای دوسویه است: فرضیه‌ها می‌توانند ضمن این‌که در پاسخ به یک سؤال بیابند، باعث طرح سؤال‌های دیگر هم بشوند.

فرضیه ↔ مسئله

قانون یا اصل: فرضیه‌ها، در صورت پذیرفته شدن در شرایط مختلف آزمایشی به «قانون یا اصل» تبدیل می‌شوند.
- در نمودار زیر پیوستگی بیان‌های علمی آمده است:

نظریه: مجموعه‌ای منسجم از اصول یا قوانین علمی درباره یک موضوع است که همه علوم، با آن‌ها سر و کار دارند؛ نظریه‌ها با ترکیب اصول و قوانین مختلف به دست می‌آیند.

مثال: حافظه علاوه بر گذشت زمان، تابع اصول و قوانین دیگری هم است؛ وقتی همه اصول حافظه کنار یکدیگر بیابند، نظریه‌های فراموشی را شکل می‌دهند.

برای آگاهی از درستی یا نادرستی پاسخ‌های اولیه ارائه شده به مسئله‌های علمی و تأیید یک فرضیه، باید راه‌های زیر را در پیش بگیریم:

- ۱- آزمودن پاسخ‌ها براساس مشاهدات تجربی و مطابقت دادن نتیجه با یافته‌های مقبول در علم تجربی
- ۲- عدم پذیرش پاسخ‌ها در صورت عدم مطابقت و هم‌خوانی

نکته

معتبر بودن و پذیرفته شدن پاسخ، لزوماً به معنای درست و واقعی بودن آن پاسخ نیست، بلکه ممکن است پاسخی که اکنون مورد قبول واقع شده و علمی است، پس از مدتی به دلیل آگاهی از نادرستی آزمایشات قبلی و به دلیل تغییر در پیش فرض‌های دانشمندان، کنار گذاشته شده و نادرست تلقی گردد. مثل صاف بودن کره زمین

فعالیت

همه بیان‌های علمی، دارای ارتباط بالا به پایین و پایین به بالا هستند.

۱۱. ۱. کدام مورد به ترتیب، مصداق کامل‌تری برای «مسئله»، «فرضیه» و «نظریه» ارائه نموده است؟ (مرتبط با متن صفحه‌های ۱۲ و ۱۳ - سراسری ۱۴۰۲ نوبت اول دی‌ماه)
- (۱) کودکان با هوش بالا در مدرسه با چالش‌های بیشتری مواجه می‌شوند. - استفاده مستمر از مهارت‌های کنترل خشم، پیامدهای مثبتی در زندگی خانوادگی دارد. - اندازه‌گیری هوشیهر کودکان
- (۲) نوجوانان در تصمیم‌گیری با چه مشکلاتی روبه‌رو هستند؟ - روش تدریس مشارکتی موجب عملکرد حافظه دانش‌آموزان می‌شود. - رشد شناختی کودکان
- (۳) پیامدهای منفی عدم استفاده از مهارت‌های تفکر چیست؟ - روش‌های مؤثر بر کاهش استرس افراد چیست؟ - رشد روانی، اجتماعی کودکان
- (۴) دلایل فراموشی مطالب درسی چیست؟ - سبک‌های تصمیم‌گیری ناکارآمد چه پیامدهایی دارد؟ - رشد روانی، اجتماعی کودکان
۱۲. ۲. کدام گزینه، عبارت «گذشت زمان باعث تضعیف حافظه می‌شود» را توصیف می‌کند؟
- (۱) اصل (۲) مسئله (۳) فرضیه (۴) نظریه
۱۳. ۳. چند مورد از عبارات زیر صحیح است؟
- (الف) مسئله، فرضیه و نظریه، همگی نوعی بیان علمی محسوب می‌شوند.
- (ب) معتبر بودن و پذیرفته شدن پاسخ، لزوماً به معنای درست و واقعی بودن آن پاسخ نیست.
- (ج) فرضیه، در صورت تأیید تجربی، به نظریه تبدیل می‌گردد.
- (د) در روند نظریه‌پردازی علمی، فقط در مرحله اول، پرسش مطرح می‌شود.
- (۱) چهار (۲) سه (۳) دو (۴) یک
۱۴. ۴. رابطه بین مسئله و فرضیه، رابطه‌ای ... است؛ زیرا ...
- (۱) یک‌طرفه - فرضیه در صورت تأیید، به قانون یا اصل تبدیل می‌شود.
- (۲) یک‌طرفه - فرضیه، جمله‌ای خبری است که به صورت خردمندانه در پاسخ به سؤال مطرح می‌شود.
- (۳) دوسویه - فرضیه می‌تواند ضمن آن که در پاسخ به یک سؤال بیاید، باعث طرح سؤال‌های دیگر هم شود.
- (۴) دوسویه - احتمال تأیید شدن فرضیه‌ها بیشتر از تأیید نشدن آن‌ها است و در صورت تأیید، به قانون تبدیل می‌شوند.
۱۵. ۵. کدام گزینه فرضیه‌ای خردمندانه است؟
- (۱) محیط خانوادگی چه تأثیری بر عملکرد رفتاری فرد دارد؟
- (۲) آیا سفر کردن، اضطراب مبتلایان به اختلال هراس را کاهش می‌دهد؟
- (۳) آب و هوای محل زندگی افراد، مطمئناً بر خلق و خوی آنان اثرگذار است.
- (۴) سؤال «الآن وقت آمدن است؟» واکنش اضطراب را در پی دارد.
۱۶. ۶. درست «د» یا نادرست «ن» بودن جمله‌های زیر، به ترتیب کدام است؟
- قانون، نظامی مشخص و تابع قواعد برای طرح فرضیه است.
- فرضیه، ابزار معتبر و پذیرفته‌شده برای اندازه‌گیری متغیرها است.
- اصل، گزاره‌ای است که قبول یا رد آن مستلزم مشاهده تجربی است.
- نظریه، مجموعه یکپارچه‌ای از مسئله و سؤال‌های نظری درباره یک موضوع است.
- (۱) ن - د - د - د (۲) د - د - د - ن (۳) ن - ن - د - ن (۴) ن - ن - ن - ن
۱۷. ۷. عبارات زیر، به ترتیب با کدام مورد هماهنگی دارد؟
- استفاده از ویتامین D با تقویت سیستم ایمنی بدن، شانس ابتلا به کرونا ویروس را کاهش می‌دهد.
- پزشکان و پژوهشگران حوزه سلامت در حال آزمایش برای یافتن داروی قطعی برای درمان انواع سوبه‌های کرونا هستند.
- طبق تأیید سازمان بهداشت جهانی، واکسیناسیون کووید ۱۹، مرگومیر ناشی از کرونا را تا حد زیادی کاهش می‌دهد.
- (۱) فرضیه - مسئله - قانون (۲) مسئله - فرضیه - نظریه
- (۳) قانون - مسئله - نظریه (۴) فرضیه - مسئله - فرضیه
۱۸. ۸. در صورت بررسی و تأیید گزاره «گذشت زمان باعث تضعیف حافظه می‌شود»، با استفاده از مشاهده و سایر روش‌های علمی دقیق، ...
- (۱) توصیف و تبیین پدیده مورد نظر سهل و روان می‌شود. (۲) «تأثیر گذشت زمان بر حافظه» به عنوان یک اصل یا قانون پذیرفته می‌شود.
- (۳) پاسخ خردمندانه و سنجیده‌ای به مسئله علمی مطروحه داده شده است. (۴) نظریه‌های فراموشی پدیدار می‌شوند.
۱۹. ۹. چند مورد از گزاره‌های زیر فرضیه هستند؟
- «گذشت زمان باعث تضعیف حافظه می‌شود. - آیا خوردن فلفل باعث تندمزاجی می‌شود؟ - روشن نشدن ماشین به علت ضعیفی باتری است. - امید است که با استفاده از لامپ کم‌مصرف، میزان مصرف انرژی کاهش یابد.»
- (۱) دو (۲) یک (۳) سه (۴) چهار
۲۰. ۱۰. کدام عبارت فرضیه محسوب نمی‌شود؟
- (۱) درگیری فکری با عامل فشارآور، تمرکز فرد را تا حد معناداری پایین می‌آورد.
- (۲) عدم تمرکز و اختلال در حافظه می‌تواند معلول عوامل متعددی باشد.
- (۳) تخریب بافت‌های مغزی نیمکره چپ باعث اختلال در حرکت می‌شود.
- (۴) احتمال فراموشی مواد ثبت‌شده در حافظه بلندمدت در ۲۴ ساعت اول پس از یادگیری، بیشتر است.

(مکمل متن صفحه‌های ۱۲ و ۱۳)

۲۱. ۱. کدام عبارت، «فرضیه» محسوب می‌شود؟

- ۱) نظریه روان‌کاوی، علت خشونت کودکان را ناکامی آن‌ها می‌داند.
- ۲) چرا دختران و پسران، از نظر خشونت، تفاوت‌های فردی زیادی دارند؟
- ۳) تماشای برنامه‌های خشن تلویزیونی باعث افزایش خشونت کودکان می‌شود.
- ۴) آیا تماشای برنامه‌های خشن تلویزیونی، خشونت کودکان را افزایش می‌دهد؟

(مرتبط با متن صفحه‌های ۱۲ و ۱۳ - آزمون ۲۱ مهر ۹۸)

۲۲. ۲. در ارتباط با فرضیه کدام مورد نادرست قلمداد می‌شود؟

- ۱) فرضیه یک جمله خبری است که به صورت خردمندانه و تا حد ممکن سنجیده در پاسخ به یک سؤال علمی مطرح می‌شود.
- ۲) فرضیه از یک سو در پاسخ به سؤال می‌آید و از سوی دیگر، نتایج آن، احتمالاً پرسش‌هایی را به دنبال دارد.
- ۳) فرضیه در صورت جمع‌آوری و طبقه‌بندی اطلاعات، به قانون یا اصل تبدیل می‌شود.
- ۴) خردمندانه بودن فرضیه یعنی پاسخ به سؤال براساس شانس و تصادف نمی‌باشد، بلکه مبتنی بر دانش و تجربه است.

(مرتبط با متن صفحه ۱۲ - آزمون ۷ فروردین ۱۴۰۱)

۲۳. ۳. در رابطه با بیان‌های علمی کدام گزینه نادرست است؟

- ۱) پذیرفته شدن فرضیه لزوماً به معنای درست بودن آن نیست.
- ۲) در تمامی موارد دانشمندان برای مسئله‌های علمی فرضیه‌سازی می‌کنند.
- ۳) برای پذیرش فرضیه‌ها باید آن‌ها را بر اساس مشاهدات تجربی آزمود.
- ۴) فرضیه‌ها می‌توانند خود، موجب طرح سؤال‌های دیگر هم بشوند.

(مرتبط با متن صفحه‌های ۱۲ و ۱۳ - آزمون ۲۰ خرداد ۱۴۰۱)

۲۴. ۴. کدام گزینه در رابطه با روان‌شناسی به‌عنوان یک علم تجربی صدق می‌کند؟

- ۱) روان‌شناسان تنها در مراحل اولیه پژوهش با مسائل علمی مواجه می‌شوند.
- ۲) مجموعه‌ای از فرضیه‌های روان‌شناسی را می‌توان لزوماً در قالب اصول گنجانده.
- ۳) هدف از پژوهش‌های تجربی، تأیید فرضیه‌هاست.
- ۴) اگر یافته جدید با یافته‌های موجود تطابق داشته باشد، می‌توان از این رهگذر به نظریه‌های علمی دست یافت.

۲۵. ۵. در صورتی که تأثیر گذشت زمان بر محو شدن مواد اطلاعاتی حافظه کوتاه‌مدت مورد تأیید و پذیرش قرار گیرد، کدام مورد تحقق پیدا می‌کند؟

(مکمل متن صفحه‌های ۱۲ و ۱۳ - آزمون ۲۷ خرداد ۱۴۰۱)

- ۱) یک اصل علمی شکل می‌گیرد.
- ۲) پدیده مطرح شده به خوبی توصیف می‌شود.
- ۳) به یک نظریه علمی تبدیل می‌شود.
- ۴) یک پاسخ اولیه تا حد ممکن سنجیده‌ای مطرح می‌شود.

۲۶. ۶. در صورت تأیید تجربی گزاره «ارزیابی راه‌حل‌ها باعث می‌شود تا ملاک روشنی برای فهم موقعیت داشته باشیم»، و در صورت در کنار هم قرار گرفتن

(مکمل متن صفحه ۱۲ - آزمون ۲۲ مهر ۱۴۰۱)

گزاره‌های تأییدشده براساس مشاهدات تجربی، کدام یک از مفاهیم زیر شکل می‌گیرند؟

- ۱) اصل - نظریه
- ۲) قانون - اصل
- ۳) نظریه - قانون
- ۴) فرضیه - نظریه

(مکمل متن صفحه‌های ۱۲ و ۱۳ - آزمون ۲۲ مهر ۱۴۰۱)

۲۷. ۷. چند مورد از گزاره‌های زیر می‌توانند در علوم تجربی به‌عنوان «فرضیه» مورد قبول باشند؟

- الف) توانایی حل مسائل ریاضی، یکی از مؤلفه‌های هوش است که از سطح تحصیلی تأثیر می‌پذیرد.
- ب) آیا می‌توان با کاهش خواب، تمرکز را افزایش داد؟

ج) توجه انسان می‌تواند از اطلاعات حافظه تأثیر بگیرد و یا ارتباطی با آن نداشته باشد.

د) عوامل عاطفی می‌توانند باعث بازیابی کندتر اطلاعات یا عدم بازیابی آن‌ها شوند.

- ۱) یک
- ۲) دو
- ۳) سه
- ۴) صفر

۲۸. ۸. درست «د» یا نادرست «ن» بودن گزاره‌های زیر در رابطه با «فرضیه» در کدام گزینه به‌درستی مشخص شده است؟

(مرتبط با متن صفحه‌های ۱۲ و ۱۳ - آزمون ۲۲ مهر ۱۴۰۱)

- دانشمندان می‌توانند برای طراحی فرضیه در کنار دانش خود، از قوه تخیلشان نیز استفاده کنند.

- فرضیه علاوه بر آنکه در پاسخ به یک سؤال می‌آید، ممکن است خود موجب طرح سؤال‌های دیگری بشود.

- فرضیه‌ها برای پذیرفته شدن می‌بایست با چارچوب‌های نظری بالادست خود مغایرت نداشته باشند.

- فرضیه پس از بررسی پژوهشی، پذیرفته شده و به عنوان اصلی علمی، معتبر و درست به حساب می‌آید.

- ۱) د - د - ن - د
- ۲) د - د - ن - ن
- ۳) د - د - ن - د
- ۴) ن - ن - ن - د

(مرتبط با متن صفحه‌های ۱۲ و ۱۳ - آزمون ۹ دی ۱۴۰۱)

۲۹. ۹. کدام گزینه درباره علم تجربی درست است؟

۱) فرضیه همواره به طور خام و مستقل از سایر دانش‌ها مطرح می‌شود.

۲) با رجوع به یافته‌های بزرگان علم، می‌توان روابط میان برخی پدیده‌ها را فهمید.

۳) در بررسی محیط و فرض، محیط از فرض دانشمند مؤخر است.

۴) قوه تخیل در ارائه پاسخ‌های اولیه جایگاهی ندارد.

(مرتبط با متن صفحه‌های ۱۲ و ۱۳ - خارج از کشور ۱۴۰۰)

۳۰. ۱۰. پاسخ‌های خردمندانه به مسائل علمی در روان‌شناسی بیانگر چه مفهومی است؟

- ۱) فرضیه
- ۲) نظریه
- ۳) تجربه
- ۴) بیان مسئله

اهداف روان‌شناسی

- اهداف علم روان‌شناسی همانند سایر علوم تجربی، توصیف، تبیین، پیش‌بینی و کنترل موضوع پژوهش است.

اهداف علم روان‌شناسی	توضیحات
توصیف (اولین هدف علم روان‌شناسی)	<p>- بیان روشن و تا حد ممکن دقیق از «چیستی مفهوم و موضوعی» است که قصد مطالعه و بررسی آن را داریم.</p> <p>- چگونگی توصیف هر دانشمند از یک موضوع یا پدیده، تأثیر بسیار زیادی در مواجهه با آن موضوع و بررسی علمی آن دارد.</p> <p>- دانشمندان سعی می‌کنند تا در توصیف موضوعات و پدیده‌های مختلف، دقیق و بی‌طرف باشند؛ با وجود این، روان‌شناسان همانند سایر دانشمندان علوم تجربی، غالباً تحت تأثیر پیش‌فرض‌ها، نظریات پذیرفته شده در هر علم، ارزش‌ها و همچنین جهت‌گیری‌های موجود در ذهن خویش هستند که این امر، بر مشاهده و دقت آنها تأثیر جدی می‌گذارد.</p> <p>«مثال»: حافظه یعنی قدرت یادآوری و بازشناسی خاطرات گذشته.</p>
تبیین (دومین هدف علم روان‌شناسی)	<p>- به بیان چرایی اتفاق افتادن یک پدیده می‌پردازد؛ یعنی هر دانشمند زمانی که یک پدیده را تبیین می‌کند، در حال بیان علل اتفاق افتادن آن پدیده در جهان است.</p> <p>- همیشه این احتمال وجود دارد که برای یک موضوع یا پدیده، تبیین‌های متفاوت و در عین حال صحیحی وجود داشته باشد. «نیاید با دست یافتن به یک تبیین خاص، تبیین‌های محتمل یا صحیح دیگر را رد کنیم.</p> <p>- پدیده‌های روان‌شناختی تحت تأثیر عوامل متعددی‌اند به همین دلیل به راحتی نمی‌توان آن‌ها را توصیف یا تبیین کرد.</p> <p>«مثال»: تکرار به موقع خاطرات موجب تحکیم حافظه می‌شود.</p> <p>نکته کلماتی مانند «دلیل»، «علت»، «موجب»، «باعث» و ... می‌توانند مبین هدف تبیین باشند.</p>
پیش‌بینی و کنترل (اهداف نهایی علم روان‌شناسی)	<p>- اهداف نهایی همه علوم تجربی هستند، پس از برگزیدن یک توصیف و تبیین خاص از یک پدیده، تا حد زیادی می‌توان به پیش‌بینی و کنترل آن پدیده، دست یافت.</p> <p>- پیش‌بینی و کنترل در علوم تجربی سهل و آسان است، اما در علم روان‌شناسی این‌گونه نیست.</p> <p>- پیش‌بینی و کنترل موضوعی که توصیف و تبیین روشن‌تری داشته باشد، آسان‌تر است.</p> <p>- مهم‌ترین دلیل دشواری پیش‌بینی و کنترل در علم روان‌شناسی «پیچیدگی و دشواری توصیف و تبیین در موضوعات مختلف این علم</p> <p>«مثال پیش‌بینی»: روش خرد کردن مسئله، مهارت حل مسئله را افزایش می‌دهد.</p> <p>«مثال کنترل»: با آموزش روش خرد کردن، حل مسئله تحت کنترل قرار می‌گیرد.</p>

اگر در عبارتی واژگان «افزایش» یا «کاهش» استفاده شده بود، به احتمال زیاد (نه قطعی) به هدف پیش‌بینی اشاره دارد و کلمه «تغییر» کلید واژه هدف کنترل است.

۳۱. ۱. تلاش برای پاسخ‌گویی به این‌که چرا بازشناسی خاطرات دوره کودکی دشوار است، بیانگر کدام هدف علم روان‌شناسی است؟

(مکمل متن صفحه ۱۴ - خارج از کشور ۹۹)

۱) کنترل   ۲) تبیین   ۳) توصیف   ۴) پیش‌بینی

۳۲. ۲. به کدام دلیل توصیف و تبیین پدیده‌های روان‌شناختی دشوار است؟

(مرتبط با متن صفحه‌های ۱۴ تا ۱۶ - سراسری ۹۸)

۱) روان‌شناسی علم دقیق‌تری است.   ۲) پدیده‌های روان‌شناختی گسترده‌تر هستند.
۳) روان‌شناسی علم پدیده‌های روانی ناخوش است.   ۴) پدیده‌های روان‌شناختی تحت تأثیر علت‌های متعدد است.

۳۳. ۳. عبارات «حافظه کوتاه‌مدت فقط تا چند دقیقه می‌تواند اطلاعات را بازیابی کند.» و «علت فراموشی اطلاعات در حافظه کوتاه‌مدت، محو شدن مواد

اطلاعاتی حافظه به‌دلیل گذشت زمان است.» به ترتیب برای دست‌یابی به کدام‌یک از اهداف علم روان‌شناسی بیان شده‌اند؟

(مکمل متن صفحه ۱۴)

۱) پیش‌بینی - تبیین   ۲) تبیین - توصیف   ۳) توصیف - پیش‌بینی   ۴) توصیف - تبیین

۳۴. ۴. اولین هدف علم روان‌شناسی چیست و موفقیت در رسیدن به اهداف «پیش‌بینی و کنترل» به چه عاملی بستگی دارد؟

(مرتبط با متن صفحه‌های ۱۴ و ۱۵)

۱) مطالعه علل بروز پدیده روان‌شناختی - تغییر پدیده روان‌شناختی مورد نظر
۲) بیان چرایی پدیده مورد مطالعه - چگونگی توصیف و تبیین پدیده مورد مطالعه
۳) توصیف تجربی موضوع مورد پژوهش - تغییر پدیده روان‌شناختی مورد نظر
۴) بیان دقیق و روشن مفهوم مورد نظر - چگونگی توصیف و تبیین پدیده مورد مطالعه

۳۵. ۵. یکی از اهداف علم روان‌شناسی، پیش‌بینی پدیده مورد مطالعه است. این هدف در صورتی موفقیت‌آمیز خواهد بود که ...

(مرتبط با متن صفحه ۱۵)

۱) درستی یا نادرستی تمام فرضیه‌های موجود بررسی شده باشد.
۲) توصیف و تبیینی تجربی از پدیده روان‌شناختی صورت گرفته باشد.
۳) سایر پدیده‌های تأثیرگذار شناسایی و کنترل شده باشند.
۴) تعریف عملیاتی جامعی از پدیده مورد نظر ارائه شده باشد.

۳۶. ۶. تلاش روان‌شناسان بر کدام مورد، متمرکز است؟

(مکمل متن صفحه ۱۴ - سراسری ۹۹)

۱) توصیف و تبیین علمی رفتار انسان   ۲) شکل‌دهی فرضیه برای بررسی داده‌ها
۳) مشاهده طبیعی رفتار و تجربه منحصر‌به‌فرد انسان   ۴) گردآوری و جمع‌آوری اطلاعات در مورد رفتار انسان

۳۷. ۷. هر کدام از پرسش‌های زیر در پی دست‌یابی به کدام‌یک از اهداف علم روان‌شناسی هستند؟

(مکمل متن صفحه‌های ۱۴ و ۱۵ - آزمون ۲۰ مهر ۹۷)

الف) آیا هرگونه اختلاف حقوقی برابر با جرم است؟

ب) علل وقوع جرم چیست؟

ج) آیا محیط خانواده در دوران کودکی، احتمال وقوع جرم در دوره بزرگسالی را افزایش می‌دهد؟

۱) تبیین - توصیف - توصیف   ۲) توصیف - توصیف - تبیین
۳) تبیین - تبیین - پیش‌بینی   ۴) توصیف - تبیین - پیش‌بینی

۳۸. ۸. شناسایی «مهم‌ترین علل شکست تحصیلی» به کدام مفهوم اشاره دارد؟

(مکمل متن صفحه ۱۴ - سراسری ۹۸)

۱) تبیین   ۲) توصیف   ۳) کنترل   ۴) پیش‌بینی

۳۹. ۹. در مورد «توصیف» از اهداف علم روان‌شناسی، فرق روان‌شناسان با افراد عادی در چیست؟

(مرتبط با متن صفحه ۱۴ - آزمون ۱۷ خرداد ۹۸)

۱) روان‌شناسان تحت تأثیر پیش‌دوری‌های شخصی قرار نمی‌گیرند.
۲) توصیف افراد عادی از پدیده‌ها به توصیف‌های علمی همانند فیزیک شباهت بیشتری دارد.
۳) روان‌شناسان سعی می‌کنند حتی‌الامکان در توصیف پدیده‌ها از اثر پیش‌دوری‌های خود بکاهند.
۴) توصیف افراد عادی از پدیده‌ها، لزوماً براساس مصادیق صورت می‌گیرد.

۴۰. ۱۰. عبارت «افراد باهوش در زندگی موفق‌ترند.» بیانگر چه سطحی از بررسی رفتار انسان است؟

(مکمل متن صفحه ۱۴ - سراسری ۹۸)

۱) پیش‌بینی   ۲) ارزشیابی   ۳) توصیف   ۴) تبیین

روش علمی

روش علمی یکی از «روش‌های کسب آگاهی و معرفت» و مشاهده و تجربه، ارکان اساسی آن است. روش‌های ارائه شده در علم تجربی، تنها در حیطه امور مشاهده‌پذیر، قابل اجرا و معتبر هستند ← نمی‌توان از آنها در حیطه امور غیرقابل مشاهده با حواس پنج‌گانه استفاده کرد.

نکته

برخی دانشمندان علوم تجربی در رابطه با منابع کسب آگاهی و معرفت دچار اشتباه می‌شوند؛ آنها با ورود به حیطه موضوعاتی که امکان مشاهده مستقیم آنها وجود ندارد، به اظهار نظر درباره چنین موضوعاتی پرداخته و گاهی دیگر منابع یا تبیین‌های ارائه شده براساس آنها را نادرست معرفی می‌کنند، در حالی که تنها چیزی که علم تجربی در مواجهه با مسائل غیرقابل مشاهده می‌تواند ادعا کند، «نمی‌دانم» است و برای کسب معرفت و دانش درباره موجودات غیرقابل مشاهده و غیرمحسوس، باید از تبیین‌های مستند به دیگر منابع معرفتی استفاده کرد.

نتیجه‌گیری

اگر چه یک موضوع غیرقابل مشاهده قابلیت ۱- بررسی‌های تجربی را نداشته و ۲- نمی‌توان در مورد آن، گزاره‌های تجربی و علمی بیان کرد، اما گاهی می‌توان با استناد به منابع و روش‌های دیگر کسب آگاهی و معرفت، گزاره‌های صحیح و معتبری را درباره آن موضوع بیان کرد.

نکته

هر نظریه علمی که براساس مشاهده و تجربه شکل گرفته است، خود بر نظریات و مبانی غیرتجربی تکیه داشته و با تغییر در آنها، فرضیات مطرح شده در علم تجربی نیز تغییر خواهد کرد.

از روش علمی تعاریف متنوعی در دسترس است که شاید کاربردی‌ترین تعریف آن عبارت است از:

«فرایند جست‌وجوی با قاعده و نظام‌دار برای مشخص کردن یک موقعیت نامعین.»

واژگان مهم در تعریف روش علمی

۱- فرایند:	به جریان یک عمل اشاره دارد. وقتی از مبدأ به سوی مقصد در حال حرکت هستیم، جریان رسیدن به هدف را «فرایند» گویند.
۲- جست‌وجو:	در روش علمی همواره به دنبال جست‌وجوی چیزی هستیم. در جست‌وجوی چیزی بودن باعث می‌شود تا روش علمی، «هدفمند» باشد. گاهی ممکن است، بدون هدف اقدامی صورت بگیرد؛ در این صورت اقدام محقق‌شده، به دلیل توجه نداشتن به هدف مشخص، نتیجه‌بخش نخواهد بود.
۳- نظام‌دار بودن:	روش علمی تابع قواعد مشخصی است که به صورت منظم طی می‌شود.
۴- موقعیت نامعین:	دانشمند به دنبال ابهام‌زدایی و روشن‌سازی است. دانشمند با طرح مسئله، موقعیت ناشناخته را خلق می‌کند. به واسطه روش علمی، موقعیت ناشناخته روشن می‌شود. هرچه بر میزان روشن‌سازی موقعیت نامعین افزوده می‌شود، از مقدار ابهام کاسته می‌شود.

نکته

مهم‌ترین تفاوت دانشمند با فرد عادی در این است که هرچند هر دو با مسئله مواجه می‌شوند، اما مواجهه دانشمند، برخلاف فرد عادی، منظم و قاعده‌مند است.

ویژگی‌های روش علمی }
 ۱- تعریف عملیاتی
 ۲- تکرارپذیری

<p>تعریف عملیاتی</p>	<p>- در یک آزمایش تجربی، متغیر یعنی هر چیزی که تغییر می‌کند. مثال: نمره درس روان‌شناسی که می‌تواند مقادیر مختلفی از صفر تا بیست را شامل شود. - در روش علمی و برای انجام یک آزمایش صحیح و همچنین سهولت در اندازه‌گیری‌ها، باید متغیرهای مورد نظر، به شکل دقیق، شفاف و قابل اندازه‌گیری تعریف شوند؛ به تعریفی از متغیر که این ویژگی‌ها را داشته باشد «تعریف عملیاتی» گویند. به گونه‌ای که همه افراد با مطالعه تعریف متغیر مورد نظر باید، به برداشت یکسان و یا تقریباً یکسانی برسند. - تعریف عملیاتی باعث سهولت اندازه‌گیری می‌شود. مثال: تعریف عملیاتی هوش عبارت است از عددی که با اجرای «آزمون سازگاری» به دست می‌آید.</p>
<p>تکرارپذیری</p>	<p>- یافته‌های به دست آمده از روش علمی، خصوصی و شخصی نیست. - هر فردی در صورت رعایت ضوابط علمی، می‌تواند یافته‌های دیگران را تکرار کند. - بسیاری از انسان‌ها با روش‌هایی منحصر به فرد، مسئله حل می‌کنند. هرچند این افراد ممکن است به نتیجه مورد نظر برسند، اما چون پاسخ آنها به وسیله دیگران قابل تکرار نیست، در مجموعه روش علمی قرار نمی‌گیرد. - همه علوم به یک میزان دارای یافته‌های تکرارپذیر نیستند.</p> <p>نکته تکرارپذیری در علوم مانند روان‌شناسی بسیار دشوارتر از سایر علوم می‌باشد.</p>

نکته به دلیل ۱- رعایت مسائل اخلاقی و نیز ۲- پیچیدگی پژوهش‌های مربوط به انسان، ۳- تأثیر ارزش‌ها در نگاه و ۴- تفسیر پدیده‌های انسانی و ... روش علمی همواره با محدودیت‌هایی مواجه است. به همین دلیل است که استفاده از روش علمی تاکنون نتوانسته است به بسیاری از پرسش‌های بشر امروز پاسخ دهد.

۲ پیمانه
۲۰ تست

پیمانه‌های ۵ و ۶

صفحه‌های ۱۶ تا ۲۰

روش علمی

- ۴۱. ۱. مهم‌ترین تفاوت دانشمند با فرد عادی هنگام مواجهه با مسائل چیست؟**
- (۱) دانشمند هدف‌دار عمل می‌کند.
 (۲) دانشمند منظم و قاعده‌مند عمل می‌کند.
 (۳) توانایی‌های فرد عادی محدود است.
 (۴) دانشمند به دنبال ابهام‌زدایی می‌باشد.
- ۴۲. ۲. دانشمندان از طریق تعریف عملیاتی، کدام فعالیت علمی را انجام می‌دهند؟**
- (۱) پدیده‌های طبیعی را پیش‌بینی می‌کنند.
 (۲) نحوه اندازه‌گیری متغیرها را مشخص می‌کنند.
 (۳) ارتباط بین دو یا چند متغیر را روشن می‌کنند.
 (۴) فرضیه‌ای را که به‌طور تجربی قابل بررسی است، ارائه می‌کنند.
- ۴۳. ۳. عبارت زیر مربوط به کدام یک از ویژگی‌های روش علمی می‌باشد؟**
- «زمانی که برای رسیدن به یک هدف، مسیری را طی می‌کنیم و از مبدأ به‌سوی مقصد در حال حرکت هستیم.»
- (۱) نظام‌دار بودن (۲) قاعده‌مند بودن (۳) فرایندی بودن (۴) ابهام‌زدایی
- ۴۴. ۴. به ترتیب، پیروان کدام دسته از منابع کسب شناخت بیش از حد به یافته‌های خود اعتماد می‌کنند و از مهم‌ترین ویژگی‌های این روش کدام است؟**
- (۱) روش شهودی - شخصی و غیرقابل تعمیم بودن (۲) روش علمی - عینی و قابل تکرار بودن
 (۳) روش شهودی - استفاده کردن از روش‌های تجربی (۴) روش علمی - بنا شده بر پایه استدلال‌های منطقی
- ۴۵. ۵. محقق به دنبال بررسی «تأثیر نوع ورزش بر میزان مشارکت جمعی دانش‌آموزان» است. این محقق قصد دارد مشارکت جمعی را به‌صورت دقیق اندازه‌گیری کند. موفقیت وی به چه چیزی بستگی دارد؟**
- (۱) شروع با طرح مسئله (۲) تعریف عملیاتی متغیر (۳) استفاده از روش علمی (۴) نظام‌دار کردن روش مورد استفاده
- ۴۶. ۶. کدام گزینه می‌تواند تعریفی عملیاتی برای میزان «توجه» فرد در یک آزمایش روان‌شناختی باشد؟**
- (۱) به کمک توجه، یک یا چند محرک احساس شده را انتخاب می‌کنیم.
 (۲) توجه همان فرایند تعبیر و تفسیر محرک‌های انتخاب شده است.
 (۳) عبارت است از نسبت تعداد محرک‌هایی که شخص از وجود آن‌ها آگاه می‌شود به کل محرک‌های محیط آزمایش.
 (۴) عبارت است از نسبت محرک‌های معنادار برای شخص به کل محرک‌های محیط آزمایش.
- ۴۷. ۷. نسبت دادن عدد به ویژگی‌های اشیاء و افراد را چه می‌نامند؟**
- (۱) اندازه‌گیری (۲) پژوهش (۳) توصیف (۴) آزمون
- ۴۸. ۸. کدام گزاره صحیح است؟**
- (۱) در روش علمی هر متغیر باید به طور دقیق بیان شود. به این ویژگی، تکرارپذیری می‌گویند.
 (۲) در روش علمی متغیر مورد نظر باید به‌صورت ذهنی و دقیق تعریف شود، به‌گونه‌ای که همه افراد با مطالعه آن به برداشت یکسانی برسند.
 (۳) تعریف عملیاتی باعث سهولت اندازه‌گیری می‌شود. هرچه متغیر دقیق‌تر تعریف شود، اندازه‌گیری هم دقیق‌تر است.
 (۴) با توجه به دقت و ویژگی‌های روش علمی، این روش نتوانسته است، به همه پرسش‌های بشر امروز پاسخ دهد.

۴۹. در روش علمی، بیان دقیق و عینی هر متغیر را چه می‌نامند؟

- (۱) فرضیه (۲) نظریه (۳) توصیف (۴) تعریف عملیاتی

۵۰. کدام عبارت «تعریف عملیاتی حافظه» است؟

- (۱) ظرفیت فرد در فراموش نکردن اطلاعات محاسباتی
(۲) توانایی فرد در ثبت ذهنی وقایع با جزئیات آماری
(۳) متغیری که توسط آزمون «آندره ری» اندازه‌گیری می‌شود.
(۴) استعداد ذهنی فرد برای ذخیره، حفظ و یادآوری اطلاعات

۵۱. اعتماد افراطی به یافته‌ها، در کدام یک از منابع کسب شناخت دیده می‌شود؟

- (۱) روش علمی (۲) صاحب‌نظران (۳) روش‌های فلسفی (۴) روش شهودی

۵۲. با توجه به تعریف «روش علمی»، کدام مورد نادرست است؟

- (۱) «هدفمند بودن» روش علمی از واژه‌های «فرایند» و «جست‌وجو» در تعریف آن برداشت می‌شود.
(۲) مردم عادی، هرگز با موضوعاتی که دانشمندان علوم تجربی با آن مواجه‌اند، روبه‌رو نمی‌شوند.
(۳) طرح مسئله، باعث خلق موقعیت ناشناخته توسط دانشمند می‌شود.
(۴) عدم کسب نتیجه در اقدامات علمی دانشمندان، می‌تواند ناشی از نداشتن هدف مشخص باشد.

۵۳. یافته‌های یک تحقیق علمی نشان داد که تماشای فیلم‌های خشونت‌آمیز موجب افزایش پرخاشگری کودکان می‌شود، در چند تحقیق دیگر که در موقعیت‌های مشابه انجام شد، نیز همین یافته به دست آمد. این یافته‌های تحقیقاتی کدام ویژگی روش علمی را نشان می‌دهد؟

۵۴. عبارت کدام گزینه نادرست است؟

- (۱) کنترل (۲) مشاهده (۳) تکرارپذیری (۴) تعریف عملیاتی

۵۵. منظور از «تعریف عملیاتی» چیست؟

- (۱) روشن کردن مراحل عملی پژوهش
(۲) استفاده از مفاهیم دقیق و قابل اندازه‌گیری
(۳) حل مسئله از طریق روش‌های منحصر به فرد نیز می‌تواند در مجموعه روش‌های علمی قرار گیرد.
(۴) روش علمی همواره به دلیل رعایت مسائل اخلاقی و پیچیدگی پژوهش‌های مربوط به انسان محدودیت‌هایی دارد.

۵۶. کدام عبارت در رابطه با مفهوم متغیر نادرست است؟

- (۱) به کار بردن واژه‌های قابل فهم برای همه
(۲) موفقیت پژوهشگر در انجام فعالیت‌های مورد نیاز در پژوهش
(۳) باعث سهولت اندازه‌گیری می‌شود.
(۴) با میزان دقت اندازه‌گیری، رابطه مستقیم دارد.

۵۷. کدام موارد تعریفی عملیاتی از مفهوم مورد نظر ارائه می‌دهند؟

- (الف) هوش هیجانی: توانایی شناخت، درک و تنظیم هیجان‌ها و استفاده از آن‌ها در زندگی
(ب) هوش: توانایی استفاده از پدیده‌های رمزی یا سازگاری با موقعیت‌های جدید
(ج) هوش: نسبت سطح کولین موجود در مغز فرد، نسبت به جامعه آماری
(د) هوش هیجانی: نتیجه عملکرد افراد در اجرای آزمون «شات»
- (۱) الف و د (۲) الف و ج (۳) ج و د (۴) ب و د

۵۸. یک روان‌شناس قصد دارد در یک پژوهش علمی، اضطراب ابتلاء به بیماری کووید-۱۹ (کرونا) را در بین بزرگسالان بررسی کند، کدام مورد، برای این‌که خوانندگان این پژوهش مفهوم اضطراب ابتلاء به این بیماری را تقریباً به‌طور مشابه درک کنند، لازم است؟

- (۱) توصیف (۲) ارائه فرضیه (۳) تعریف نظری (۴) تعریف عملیاتی

۵۹. کدام یک از فرضیه‌های زیر به روش علمی قابل بررسی تجربی است؟

- (۱) حیوانات هم مانند انسان‌ها خواب می‌بینند.
(۲) تداوم شرایط محرومیت حسی بیشتر از چند ساعت، می‌تواند موجب مرگ افراد شود.
(۳) افرادی که به صورت مداوم کابوس می‌بینند، دارای سابقه خانوادگی این عارضه هستند.
(۴) جلسات موسیقی درمانی رسمی می‌تواند به انواع مسائل مربوط به استرس کمک کند.

۶۰. چند مورد از تعاریف زیر برای مفاهیم مورد نظر، تعاریفی عملیاتی محسوب می‌شوند؟

(الف) افسردگی: حالتی خلقی، شامل بی‌حوصلگی و گریز از فعالیت یا بی‌علاقگی و بی‌میلی است.

(ب) اضطراب: نمره شخص در «آزمون اضطراب بک» بر اساس سنجش ۲۱ ماده از علائم شایع اضطراب (از جمله علائم ذهنی، بدنی و هراس).

(ج) شب ادراری روان‌زاد: اگر کودک در سنین بالاتر از ۱۰ سالگی در هفته بیش از دو بار جای خود را خیس کند و این موارد را نتوان به بیماری جسمی دستگاه تناسلی یا سایر بیماری‌های جسمی ربط داد، مبتلا به این حالت است.

(د) تاب‌آوری: شامل ملاک‌های: ۱- بازگشتن از دشواری پایدار و ادامه‌دار، ۲- توانایی در ترمیم خویشتن و ۳- حفظ قوام روانی شخص در مواجهه با سختی‌ها است.

پاسخ نامہ
تشریح

پاسخ تشریحی روان‌شناسی: تعریف و روش مورد مطالعه

۱. ۱) به ترتیب روش علمی مربوط به تجربه، دریافت درونی مربوط به شهود و روش‌های فلسفی با عقل در ارتباط هستند.
  ۲. ۲) روش علمی فرایند جست‌وجوی قاعده‌مند و نظام‌دار برای مشخص کردن یک موقعیت نامعین است. در صورتی که فرد با روش‌های تجربی و مثال‌های مختلف به سؤالی پاسخ دهد، از همین روش برای رسیدن به شناخت استفاده کرده است.
  ۳. ۳) این افراد به دلیل اینکه در مراحل اولیه سلوک هستند، هنوز به بینش شهودی دست نیافته‌اند، در نتیجه از روش استناد به نظر صاحب‌نظران و افراد صلاحیت‌دار (که مصداق آن همان پیر عارفی است که به او توسل جسته‌اند)، استفاده می‌کنند.
  ۴. ۲) روش شهودی مبتنی بر دریافت درونی است. بنابراین این شیوه، شخصی و غیرقابل تعمیم است.
  ۵. ۱) به ترتیب روش‌های فلسفی مربوط به عقل و روش‌های علم تجربی مربوط به تجربه است. فقهای اسلامی از طریق استناد به آیات و روایات به شناخت دست می‌یابند.
  ۶. ۲) روش شهودی مبتنی بر دریافت درونی است.
  ۷. ۳) - شیوه‌های مبتنی بر سیر و سلوک و روش‌های شهودی: این روش مبتنی بر دریافت درونی است. شعر یاد شده در «قسمت الف» از مولانا می‌باشد و نگاهی عرفانی و شهودی به پرسش مطرح شده در صورت سؤال دارد.
- استناد به نظر صاحب‌نظران و مقام صلاحیت‌دار: منظور از «صاحب‌نظران»، افراد متخصص و باتجربه است. اندیشمندان اسلامی برای کسب شناخت، به آیات الهی، سیره نبوی و تعالیم بزرگان دین مراجعه می‌کنند؛ مانند مراجعه به آیات از قرآن کریم در «قسمت ب».
  ۸. ۴) معلم کلاس «الف» با استفاده از روش‌های مبتنی بر منطق (عقل) وجود خداوند را اثبات می‌کند.
روشی که خود مولوی برای اثبات خدا استفاده کرده، روش شهودی بوده است، اما زمانی که معلم ایبانی از کتاب او را برای دانش‌آموزان می‌خواند، این روش استناد به نظر صاحب‌نظران و مقام صلاحیت‌دار می‌باشد.
  ۹. ۳) در مثال مطرح شده فرد از نظر افراد متخصص و با تجربه و مدارک موجود بهره برده است.
  ۱۰. ۴) در مثال مطرح شده علی که با توجه به استدلال‌های منطقی به شناخت درباره نظم و ترتیب فصل‌های سال رسیده است، از عقل خود برای کسب شناخت استفاده می‌کند. در این روش با کمک فلسفه و روش‌های مبتنی بر منطق، به حقیقت چیزی پی می‌برند. همچنین پدر علی که با توجه به برداشت درونی خود به شناخت درباره نظام هستی رسیده است، از روش‌های شهودی برای کسب شناخت استفاده می‌کند.
  ۱۱. ۲) پژوهش‌های دانشمندان با «طرح مسئله» شروع می‌شود. جملات پرسشی مبین یک مسئله هستند. (رد گزینه ۱)
فرضیه، پاسخ اولیه پژوهشگران به مسئله‌های علمی است و به صورت جمله‌ای خبری مطرح می‌شود. (رد گزینه‌های ۳ و ۴)
مجموعه‌ای منسجم از اصول و قوانین علمی درباره یک موضوع نیز، «نظریه» را تشکیل می‌دهند.
  ۱۲. ۳) فرضیه، جمله‌ای است خبری که به صورت خردمندانه و سنجیده‌ای در پاسخ به سؤال طرح می‌شود.
۱۳. ۲) موارد نادرست:
ج) فرضیه، در صورت تأیید تجربی، به اصل یا قانون تبدیل می‌شود.
د) فرضیه، بعد از بررسی، ممکن است منجر به شکل‌گیری پرسش‌هایی دیگر شود.
  ۱۴. ۲) رابطه بین مسئله و فرضیه، رابطه‌ای دوسویه است؛ زیرا فرضیه می‌تواند ضمن این‌که در پاسخ به یک سؤال بیاید، باعث طرح سؤال‌های دیگر هم شود.
  ۱۵. ۴) فرضیه، پاسخ اولیه پژوهشگران به سؤالات است که به صورت خردمندانه و سنجیده‌ای در پاسخ به مسائل علمی طرح می‌شود.
تشریح سایر گزینه‌ها:
گزینه‌های «۱ و ۲»: جملات پرسشی فرضیه نمی‌باشند. گزینه «۳»: فرضیه نباید دارای قیدهایی همچون قطعاً، مطمئناً و ... باشد؛ زیرا واقعیات علمی فرضیه نمی‌باشند.
  ۱۶. ۴) تشریح عبارات:
- فرضیه‌ها در صورت پذیرفته شدن به قانون یا اصل تبدیل می‌شوند.
- فرضیه پاسخ اولیه پژوهشگران به مسئله‌های علمی است.
- برای پذیرش پاسخ‌های اولیه ارائه‌شده به مسئله‌های علمی و تأیید یک فرضیه، باید آن پاسخ‌ها را براساس مشاهدات تجربی بیازماییم.
- مجموعه‌ای منسجم از اصول و قوانین علمی درباره یک موضوع نظریه را تشکیل می‌دهند.
  ۱۷. ۱) - فرضیه، پاسخ اولیه پژوهشگران به مسائل علمی است؛ مانند «استفاده از ویتامین D با تقویت سیستم ایمنی بدن، شانس ابتلا به کرونا ویروس را کاهش می‌دهد».
- پژوهش‌های دانشمندان با طرح مسئله شروع می‌شود؛ مانند «پزشکان و پژوهشگران حوزه سلامت در حال آزمایش برای یافتن داروی قطعی برای درمان انواع سویه‌های کرونا هستند».
- فرضیه‌ها در صورت پذیرفته شدن به قانون یا اصل تبدیل می‌شوند؛ مانند «طبق تأیید سازمان بهداشت جهانی، واکسیناسیون کووید ۱۹، مرگ‌ومیر ناشی از کرونا را تا حد زیادی کاهش می‌دهد».
  ۱۸. ۲) در صورت تأیید فرضیه «گذشت زمان باعث تضعیف حافظه می‌شود»، «تأثیر گذشت زمان بر حافظه»، به عنوان یک اصل یا قانون پذیرفته می‌شود.
  ۱۹. ۱) فرضیه، جمله‌ای خبری است که به صورت خردمندانه بیان می‌شود، مثل «گذشت زمان باعث تضعیف حافظه می‌شود» و «روشن نشدن ماشین به علت ضعف باتری است».
  ۲۰. ۲) از ویژگی‌های فرضیه این است که نه براساس شانس و تصادف، بلکه مبتنی بر دانش و تجربه طرح می‌شود، یعنی خردمندانه و سنجیده است؛ به عبارت دیگر، فرضیه باید قابل بررسی تجربی باشد. عبارت گزینه «۲» عامل خاصی را برای پدیده‌های ذکرشده بیان نمی‌کند و در نتیجه قابلیت بررسی تجربی ندارد؛ یعنی دانش و تجربه‌ای از آن حمایت نمی‌کند.
  ۲۱. ۲) فرضیه پاسخ اولیه پژوهشگران به سؤالات است که به صورت خردمندانه و سنجیده‌ای در پاسخ به مسائل علمی طرح می‌شود. جملات پرسشی (مثل گزینه‌های ۲ و ۴) و واقعیات علمی (مثل گزینه «۱») فرضیه نمی‌باشند.
  ۲۲. ۳) فرضیه‌ها، در صورت تأیید تجربی به «قانون یا اصل» تبدیل می‌شوند.
  ۲۳. ۲) در بیشتر موارد دانشمندان با توجه به دانش و تجربه‌های قبلی و همچنین با استفاده از قوه تخیلشان سعی می‌کنند فرضیه‌سازی کنند.

۲۴. ۴) تشریح سایر گزینه‌ها:

گزینه ۱: فرضیه‌ها می‌توانند ضمن اینکه در پاسخ به یک سؤال بیابند، باعث طرح سؤال‌های دیگر هم شوند. گزینه ۲: جمعی از فرضیه‌ها لزوماً به اصول تبدیل نمی‌شوند و شرط آن، تأیید تجربی است. گزینه ۳: هدف از پژوهش تجربی، صرفاً تأیید فرضیه‌ها نیست. گزینه ۴: شرط تطابق، باعث می‌شود که فرضیه تأیید شود و به ترتیب می‌توان به اصول و نظریه‌ها دست یافت.

۲۵. ۱) فرضیه‌ها در صورت پذیرفته شدن به «قانون یا اصل» تبدیل می‌شوند.

۲۶. ۱) فرضیه‌ها، در صورت پذیرفته شدن به «قانون یا اصل» تبدیل می‌شوند. مجموعه‌ای منسجم از اصول و قوانین علمی دربارهٔ یک موضوع، «نظریه» را تشکیل می‌دهند.

۲۷. ۲) فرضیه پاسخ اولیه و سنجیده‌ای است که دانشمندان به مسئله‌های مطرح‌شده در علوم تجربی می‌دهند. بنابراین، اولاً باید به‌صورت خبری بیان شود و ثانیاً حکم و قضاوتی در بیان آن باشد که قابل آزمایش و سنجش باشد. گزاره‌های «الف و د» این ویژگی‌ها را دارند. گزاره «ب» سؤالی است و بنابراین نمی‌تواند فرضیه باشد. گزاره «ج» نیز تمام وضعیت‌های ممکن را در خود دارد و بنابراین، قضاوت مشخصی ندارد و فرضیه نیست.

۲۸. ۲) فرضیه‌ها در صورت آزموده شدن با مشاهدات و بررسی‌های تجربی و همچنین همخوانی با یافته‌های مقبول پیشین در علم تجربی پذیرفته می‌شوند. البته باید دقت کرد که معتبر بودن و پذیرفته شدن پاسخ، لزوماً به معنای درست و واقعی بودن آن پاسخ نیست، بلکه ممکن است پاسخی که اکنون مورد قبول واقع شده و علمی است، پس از مدتی کنار گذاشته و نادرست تلقی شود.

۲۹. ۲) تشریح سایر عبارات:

گزینه ۱: فرضیه تحت تأثیر سایر دانش‌ها است. گزینه ۳: محیط بر فرض مقدم است و فرض با توجه به محیط صحت‌سنجی می‌شود. گزینه ۴: دانشمندان با توجه به دانش و تجربه‌های قبلی و همچنین با استفاده از قوهٔ تخیلشان سعی می‌کنند پاسخ‌های اولیه و تا حد ممکن سنجیده‌ای به مسئله‌های علمی بدهند.

۳۰. ۱) دانشمندان با توجه به دانش و تجربهٔ قبلی خودشان و همچنین با استفاده از قوهٔ تخیلشان سعی می‌کنند پاسخ‌های خردمندانه و سنجیده‌ای به مسئله‌های علمی بدهند، به این قبیل پاسخ‌ها، فرضیه می‌گویند.

۳۱. ۲) واژهٔ تبیین، به بیان چرایی پدیدهٔ موردنظر اشاره دارد؛ در روان‌شناسی تجربی سعی می‌شود مهم‌ترین علل بروز پدیده، مطالعه شود؛ تلاش برای پاسخ‌گویی به این‌که چرا بازشناسی خاطرات دورهٔ کودکی دشوار است، به این هدف اشاره دارد.

۳۲. ۴) پدیده‌های روان‌شناختی تحت تأثیر عوامل متعددی هستند که به راحتی نمی‌توان آنها را توصیف یا تبیین کرد.

۳۳. ۴) عبارت نخست در بیان چستی مفهوم مورد نظر (حافظهٔ کوتاه‌مدت) می‌باشد که با توصیف، از اهداف علم روان‌شناسی مطابقت دارد.

عبارت دوم به بیان چرایی پدیده (علت فراموشی در این نوع حافظه) اشاره دارد که با تبیین، از اهداف علم روان‌شناسی مطابقت دارد.

۳۴. ۴) اولین هدف علم روان‌شناسی بیان دقیق و روشن مفهوم مورد نظر، یعنی توصیف است. واژهٔ توصیف به چستی پدیدهٔ مورد مطالعه مربوط می‌شود.

موفقیت در رسیدن به «پیش‌بینی و کنترل» به چگونگی توصیف و تبیین پدیدهٔ مورد مطالعه بستگی دارد.

۳۵. ۲) موفقیت در رسیدن به اهداف «پیش‌بینی و کنترل» به چگونگی توصیف و تبیین پدیدهٔ مورد مطالعه بستگی دارد.

۳۶. ۱) بررسی رفتار انسان با جهت‌گیری علمی کاری است دشوار؛ اما روان‌شناسان سعی می‌کنند با بررسی دقیق و با استفاده از آخرین روش‌های علمی، تا اندازه‌ای به توصیف و تبیین علمی رفتار انسان بپردازند.

۳۷. ۴) الف) پرسش از چستی مفهوم جرم ← توصیف

ب) بررسی چرایی وقوع جرم ← تبیین

ج) بررسی احتمال افزایش جرم در دورهٔ بزرگسالی ← پیش‌بینی

۳۸. ۱) واژهٔ تبیین، به بیان چرایی پدیدهٔ روان‌شناختی مورد مطالعه اشاره دارد. در روان‌شناسی تجربی سعی می‌شود مهم‌ترین علل بروز پدیده، مطالعه شود. مانند شناسایی و بررسی مهم‌ترین علل شکست تحصیلی.

۳۹. ۳) غیرممکن نیست که روان‌شناسان در توصیف یک پدیده تحت تأثیر ارزش‌ها و پیش‌داوری‌های شخصی قرار بگیرند، اما تفاوت آن‌ها با افراد عادی در این است که سعی می‌کنند تا حد امکان از این تأثیر بکاهند. با وجود این، روان‌شناسان همانند سایر دانشمندان علوم تجربی، غالباً تحت تأثیر پیش‌فرض‌ها، نظریات پذیرفته شده در هر علم، ارزش‌ها و همچنین جهت‌گیری‌های موجود در ذهن خویش هستند.

۴۰. ۲) عبارت «افراد باهوش در زندگی موفق‌ترند» نمونه‌ای از توصیف رفتار انسان است.

۴۱. ۲) مهم‌ترین تفاوت دانشمند با فرد عادی در این است که هرچند هر دو با مسئله مواجه می‌شوند، اما مواجههٔ دانشمند، برخلاف فرد عادی، منظم و قاعده‌مند است.

۴۲. ۲) منظور از تعریف عملیاتی این است که در روش علمی، متغیر مورد نظر باید به صورت عینی و دقیق تعریف شود؛ به گونه‌ای که همهٔ افراد با مطالعهٔ تعریف متغیر مورد نظر، به برداشت یکسان و یا تقریباً یکسانی برسند. تعریف عملیاتی باعث سهولت اندازه‌گیری می‌شود. هرچه متغیر دقیق‌تر تعریف شود، اندازه‌گیری هم دقیق‌تر است.

۴۳. ۳) فرایند به جریان یک عمل اشاره دارد. وقتی از مبدأ به سوی مقصد در حال حرکت هستیم، جریان رسیدن به هدف را «فرایند» گویند.

۴۴. ۲) برخی دانشمندان علوم تجربی، گاهی دیگر منابع کسب آگاهی و معرفت را نادرست معرفی می‌کنند. حال آنکه تنها چیزی که علم تجربی در مواجهه با مسائل غیرقابل مشاهده می‌تواند ادعا کند، «می‌دانم» است. از مهم‌ترین ویژگی‌های روش علمی، عینی و قابل تکرار بودن یافته‌های آن است.

۴۵. ۲) منظور از تعریف عملیاتی این است که در روش علمی متغیر موردنظر باید به صورت دقیق، شفاف و قابل اندازه‌گیری تعریف شود؛ به گونه‌ای که همهٔ افراد با مطالعهٔ تعریف متغیر موردنظر، به برداشت یکسان و یا تقریباً یکسانی برسند. تعریف عملیاتی باعث سهولت اندازه‌گیری می‌شود. هرچه متغیر (مشارکت جمعی) دقیق‌تر تعریف شود، اندازه‌گیری هم دقیق‌تر است.

۴۶. ۳) «توجه» همان فرایندی است که به کمک آن، یک یا چند محرک احساس شده را انتخاب می‌کنیم. برای ارائهٔ تعریفی عملیاتی از «میزان توجه یک فرد» به تعریفی نیاز داریم که اولاً مرتبط با این مفهوم باشد و ثانیاً عینی، قابل اندازه‌گیری و دقیق باشد. در تعریف گزینهٔ «۳» آگاه شدن از وجود محرک‌ها، همان توجه کردن به آن‌هاست و تعریف به صورتی که قابل اندازه‌گیری است، ارائه شده است.

نکته: معنا بخشی به محرک‌ها مربوط به پدیدهٔ ادراک است.

۴۷. ۱) اندازه‌گیری یعنی نسبت دادن عدد به ویژگی‌های اشیا و افراد. هرچه متغیر دقیق‌تر تعریف شود، اندازه‌گیری هم دقیق‌تر است.
۴۸. ۲) تعریف عملیاتی باعث سهولت اندازه‌گیری می‌شود. هر چه متغیر دقیق‌تر تعریف شود، اندازه‌گیری هم دقیق‌تر است. تشریح گزینه‌های دیگر:
- گزینه «۱»: به این ویژگی «تعریف عملیاتی» می‌گویند. گزینه «۲»: متغیر باید به صورت «عینی» و «دقیق» تعریف شود. گزینه «۴»: روش علمی تاکنون نتوانسته پاسخگوی تمام سوالات بشر امروز باشد.
۴۹. ۴) منظور از تعریف عملیاتی این است که در روش علمی، متغیر موردنظر باید به صورت عینی و دقیق تعریف شود؛ به گونه‌ای که همه افراد با مطالعه تعریف متغیر مورد نظر، به برداشت یکسان و یا تقریباً یکسانی برسند.
۵۰. ۳) دانشمندان باید بتوانند از واژه‌های مورد نظر خود تعریف دقیقی ارائه دهند، به طوری که بتوانند آنها را اندازه‌گیری کنند و یا به صورت کمی نشان دهند. تعریف عملیاتی باعث سهولت اندازه‌گیری می‌شود.
۵۱. ۱) برخی دانشمندان علوم تجربی، گاهی دیگر منابع کسب آگاهی و معرفت را نادرست معرفی می‌کنند. حال آنکه تنها چیزی که علم تجربی در مواجهه با مسائل غیرقابل مشاهده می‌تواند ادعا کند، نمی‌دانم است.
- از مهم‌ترین ویژگی‌های روش علمی، عینی و قابل تکرار بودن یافته‌های آن است.
۵۲. ۲) مردم عادی هم ممکن است با موضوعات مورد توجه دانشمندان برخورد داشته باشند، اما مهم‌ترین تفاوت دانشمند با آن‌ها در این است که هر چند هر دو با مسئله مواجه می‌شوند، اما مواجهه دانشمند بر خلاف فرد عادی، منظم و قاعده‌مند است.
۵۳. ۳) یافته‌های به‌دست آمده از روش علمی، خصوصی و شخصی نیست؛ بلکه هر فردی، در صورت رعایت ضوابط علمی، می‌تواند یافته‌های دیگران را تکرار کند.
۵۴. ۳) بسیاری از انسان‌ها با روش‌هایی منحصر به فرد، مسئله حل می‌کنند. هرچند این افراد ممکن است به نتیجه مورد نظر برسند، اما چون پاسخ آن‌ها به وسیله دیگران قابل تکرار نیست، در مجموعه روش علمی قرار نمی‌گیرد.
۵۵. ۳) دانشمندان باید از واژه‌های موردنظر خود، تعریف دقیقی ارائه دهند، به طوری که بتوانند آن‌ها را اندازه‌گیری کنند و یا به صورت کمی نشان دهند.
- توضیح نکات درسی:
- این تعاریف لزوماً برای همه قابل فهم نیست، اما باید در صورت تفهیم، افراد از این مفاهیم برداشت یکسانی داشته باشند.
۵۶. ۲) تعریف عملیاتی باعث سهولت اندازه‌گیری می‌شود.
۵۷. ۳) در عبارات «ج» و «د»، مفاهیم مورد نظر به نحوی تعریف شده‌اند که نتیجه سنجش هر مفهوم یک عدد خواهد بود؛ بنابراین افراد مختلف با استفاده از این دو تعریف به برداشتی یکسان خواهند رسید و می‌توان این تعاریف را عملیاتی دانست.
۵۸. ۴) در روش علمی و برای انجام یک آزمایش صحیح و همچنین سهولت در اندازه‌گیری‌ها، باید متغیرهای موردنظر، به شکل دقیق، شفاف و قابل اندازه‌گیری، تعریف شوند. به تعریفی از متغیر که این ویژگی‌ها را داشته باشد، تعریف عملیاتی می‌گویند. تعریف عملیاتی باید به گونه‌ای باشد که همه افراد با مطالعه آن به برداشت یکسان و یا تقریباً یکسانی برسند.

۵۹. ۴) تشریح سایر گزینه‌ها:
- گزینه «۱»: امکان تعریف عملیاتی و تکرارپذیری در مورد خواب حیوانات وجود ندارد. گزینه «۲»: به دلیل رعایت مسائل اخلاقی قابل بررسی تجربی نیست. گزینه «۳»: به دلیل پیچیدگی پژوهش‌های مربوط به انسان قابل بررسی تجربی و تکرارپذیر نیست.
۶۰. ۲) منظور از تعریف عملیاتی، تعریف عینی، دقیق و قابل اندازه‌گیری مفاهیم است. در مثال‌های صورت سؤال در دو مورد «ب» و «ج» تعاریف ارائه شده این ویژگی را دارند و بر اساس آن‌ها می‌توان مفاهیم را اندازه‌گیری کرد. در عبارت دیگر اگر چند فرد متفاوت اضطراب شخصی را با تعریف مورد «ب» بسنجند، همگی به یک نتیجه می‌رسند. اما موارد «الف» و «د» مفاهیمی کیفی ارائه می‌کنند و هرچند تعاریفی درست هستند، اما عملیاتی نیستند.
۶۱. ۲) گذشت زمان و تغییر در مبانی و پیش‌فرض‌های علم، تغییر در نیازهای فرهنگی و اجتماعی و زیستی و همچنین افزایش اطلاعات در هر علم، باعث تغییر در توصیف و تبیین‌های وجود در یک علم می‌شود.
۶۲. ۳) جامع‌ترین تعریف روان‌شناسی عبارت است از علم مطالعه رفتار و فرایندهای ذهنی (شناخت).
- به هر نوع فعالیت مورد مشاهده جاندار، رفتار می‌گویند.
۶۳. ۳) گزینه‌های «۱» و «۲» به ادراکات و تفاسیر محرک‌ها و خصوصیات فرایندهای ذهنی اشاره دارند؛ پس در حیطه علم روان‌شناسی قرار می‌گیرند. گزینه «۳» در پی یافتن چیزی است که ماهیتی از انرژی دارد و این امر توسط برخی فلاسفه پاسخ داده شده است و پاسخ این امر را در رفتار و فرایندهای ذهنی نمی‌توان یافت. گزینه «۴» نیز از قضاوت صحبت می‌کند که از فرایندهای عالی شناختی می‌باشد.
۶۴. ۴) در بین مردم عادی و حتی روان‌شناسان، تعریف واحدی از علم روان‌شناسی وجود ندارد. گذشت زمان و تغییر در مبانی و پیش‌فرض‌های علم، تغییر در نیازهای فرهنگی و اجتماعی و زیستی و همچنین افزایش اطلاعات در هر علم، باعث تغییر در توصیف و تبیین‌های موجود در یک علم می‌شود.
- دقت شود که پیچیدگی پژوهش‌های مربوط به انسان و ذهن او به همراه رعایت پاره‌ای از مسائل اخلاقی، از دلایل محدودیت علم روان‌شناسی در پاسخ به نیازهای بشر در مقایسه با سایر علوم تجربی مثل فیزیک است.
۶۵. ۲) حرکت جمعی پرندگان و راه رفتن انسان‌ها مصداق رفتار است و مطالعه رفتار، محدود به انسان نیست، بلکه همه موجودات زنده را شامل می‌شود.
۶۶. ۴) بسیاری عقیده دارند که جامع‌ترین تعریف روان‌شناسی این است که آن را علم مطالعه رفتار و فرایندهای ذهنی (شناخت) بدانیم.
۶۷. ۳) حرکت جمعی پرندگان، لانه‌سازی برخی حیوانات، راه رفتن انسان‌ها، غذاخوردن، خوابیدن و بسیاری حرکات دیگر، نمونه‌هایی از رفتار است. بررسی گزینه‌های نادرست:
- گزینه «۱»: امروزه از فرایندهای ذهنی با واژه شناخت تعبیر می‌شود. گزینه «۲»: واژه «فرایندهای ذهنی» به دلیل عدم مشاهده مستقیم بسیاری از رفتارها و تأکید بر کنش‌های انسانی، در تعریف روان‌شناسی لحاظ شد. گزینه «۴»: دلیل اصلی وجود تعاریف مختلف در روان‌شناسی، گذشت زمان و تغییر در مبانی و پیش‌فرض‌های علم، تغییر در نیازهای فرهنگی و اجتماعی و زیستی و همچنین افزایش اطلاعات در هر علم است.